

ARMENPRESS'TE 24.04.2025 TARİHİNDE
YAYINLANAN 'DESCENDANT OF ARMENIAN
GENOCIDE SURVIVOR SEEKS TO RECLAIM
INHERITED BUT LOST ESTATE IN TURKEY' BAŞLIKLİ
HABERLE İLGİLİ HUKUKİ DEĞERLENDİRME -
28.04.2025

Sevgi Gül AKYILMAZ

Prof.Dr.

Blog No: 6
28.04.2025

Sevgi Gül AKYILMAZ(*)

24 Nisan 2025 tarihinde ArmenPress isimli yayın organında bir haber yayınlanmıştır.[1] Haberde, Osmanlı Devleti döneminde Suriyede yaşayan bir Ermeni ailenin varisi olan, ancak günümüzde Gümrü şehrinde yaşayan Araksi Demirchyan isimli şahsın, annesi Mariam Demirchyanın vasiyetinde kayıtlı olan gayrimenkullere ait haklarının iade edilmesini talep ettiği belirtilmektedir. AVİM olarak söz konusu talep ile ilgili Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, değerli akademisyen Prof. Dr. Gül AKYILMAZa danıştık. Prof. Dr. Gül AKYILMAZın konu ile ilgili değerli görüşleri okuyucumuza sunulmuştur.

Descendant of Armenian Genocide Survivor Seeks to Reclaim Inherited but Lost Estate In Turkey başlıklı haber değerlendirilerek bazı hukuki tespitler yapılmıştır. Ancak ilgili metin bir gazete haberi olup, Ermeni soykırımı iddialarını ve mülkiyet haklarının ihlalini gündeme getirme ve olaya dramatik bir boyut kazandırma amacıyla kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Tam anlamıyla hukuki değerlendirmeler yapabilmek ve sonuçlara ulaşabilmek için Araksi Demirchyanın elinde bulunduğunu öne sürdüğü, resimlerde bir kısmı görülen belgeleri incelemek gerekmektedir. Bununla beraber haberde yer verilen doğruluğu kanıtlanmamış bilgilerden yola çıkılarak aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır.

1) İddiaların başlangıç noktası 1915 yılı olduğu için Osmanlı hukuku kurallarının uygulanacağı açıktır. Araksi Demirchyan annesinin malvarlığının kendisine bir vasiyetname ile miras kaldığını söylemektedir. Öncelikle tespit edilmesi gereken nokta kök muris (ilk

miras bırakan) olan annesi Martha Kaçıkıyan hayatını kaybettiği zaman Demirciyan dışında başka mirasçılarının bulunup bulunmadığının tespit edilmesidir. Haberde kocası ölünce Martha Kaçıkıyanın kızlarıyla Halepe kaçtığı yazılmaktadır. Bu durumda öncelikle yapılması gereken diğer kız kardeş ya da kardeşlerin veya onların mirasçılarının hayatta olup olmadığının ortaya konmasıdır. Böylelikle hayatta olan tek mirasçının Araksi Demirciyan olup olmadığı tespit edilebilecektir. Ayrıca Demirciyanın vasiyet yoluyla mirasçı olduğu iddiası da Osmanlı hukuku açısından sorgulanması gereken bir durumdur. Çünkü Osmanlı miras hukukuna göre çocuklar doğrudan mirasçı olup, vasiyetname yolu ile miras intikal etmez. Eğer muris mirasçılardan biri lehine bir vasiyet yapmak istiyorsa diğer mirasçılarının onayı gerekir[2]. Haberde kullanılan ifadeler Osmanlı hukuku hakkında bilgi sahibi olmamaktan kaynaklanan ve konuya dramatik boyut kazandırmak için yapılan bir girişim olarak değerlendirilmiştir.

2) Hukuki açıdan önemli olan noktalardan birisi de Demirciyanın kendisine kaldığını iddia ettiği arazilerin niteliğidir. Bu taşınmazlar, miri arazi midir, mülk arazi midir yoksa mukatalı ve icareteynli vakıf arazi midir? Arazi türünün tespiti belirli hukuki sonuçlara ulaşabilmek, özellikle mirasçıları ve miras paylarını tespit edebilmek açısından önemlidir. Yine arazi çeşidine göre taşınmazların tasarruf hakkının mı yoksa hem rakabe (kuru mülkiyet) hem de menfaat mülkiyetinin (tasarruf hakkı) mı mirasçılara geçtiği anlaşılabilir. Ayrıca elinde bulunduğunu iddia ettiği belgelerin tapu kaydı mı yoksa temessük kaydı mı olduğu, defter-i hakani kaydına dair bir belgenin mevcut olup olmadığı da önem arz etmektedir. Anlaşılacağı üzere belgelerin niteliği de hukuki sonuçlar üzerinde etkili olacaktır.

3) Gazete haberinde Martha Kaçıkıyanın kocasının ölümünden sonra kızlarıyla Mamüretul Azizden (Elâziğ - Ermeniler Kharberd olarak adlandırıyorlar) Halepe kaçtıkları yazmaktadır. Hatta Araksi Demirciyan Suriyede doğduğunu söylemektedir. Burada açıklığa kavuşturulması gereken nokta ailenin Halepe sevk ve iskân mı edildiği yoksa haberde ifade edildiği üzere Halepe kaçarak mı geldikleridir. Ermenilerin bir kısmının ilgili kanun gereği sevk ve iskân edildiği yerlerden birisi de Suriye toprakları olduğu için kaçma değil sevk ve iskâna tabi tutulma ihtimali kuvvetlidir. Burada önemli olan nokta mütegayyip, firari ve sevk ve iskâna tabi tutulan kişilerin taşınmazlarının emvâl-i metruke kapsamında olduğu ve bu çerçevede emvâl-i metruke mevzuatının uygulanacağıdır. Dolayısıyla ister Halepe kaçmış olsunlar (bu durumda firari oluyorlar) isterlerse sevk ve iskân gereği Halepe gitmiş olsunlar taşınmazları emvâl-i metruke mevzuatı hükümlerine tabi olacaktır.

1915 yılında emvâl-i metruke ile ilgili dört önemli hukuki düzenleme yapılmıştır[3]. Bunlardan ilki 30 Mayıs 1915 tarihli Heyet-i Vükelâ kararıdır. İkinci düzenleme 10 Haziran 1915 tarihli Ahvâl-i Harbiye ve Zaruriret-i Fevkâlede-i Siyasiye Dolayısıyla Mahalli Ahire Nakilleri İcra Edilen Ermenilere Ait Emvâl ve Emlak ve Arazinin Keyfiyet-i İdaresi Hakkında Talimatname olup her iki kararda da sevk ve iskana tabi tutulan Ermenilerin taşınmazları hakkında ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. Talimatname ile Emvâl-i Metruke İdare Komisyonları kurularak geride bıraktıkları taşınmazların ayrıntılı bir şekilde kaydının yapılması temin edilmek istenmiştir.

1915 yılındaki bir diğer önemli düzenleme 26 Eylül tarihli 14 Mayıs 1331 Tarihli Kanun-ı Muvakkat Mucibince Ahar Mahallere Nakledilen Eşhasın Emvâl ve Düyûn ve Matlûbat

Metrukesi Hakkındaki Kanun-ı Muvakkattir. Bu düzenleme ile Emvâl-i Metruke Tasfiye Komisyonları kurularak Ermenilerin geride kalan taşınmazlarının tasfiyesi amaçlanmıştır. Kanuna göre sevk ve iskâna tabi tutulanların nakilleri esnasında tasarruf ettikleri taşınmazlardan vakıf araziler (müstegallat-ı vakfiye ve icareteynli müsakkafat olarak ifade edilmiş) Vakıflar Hazinesi, diğer taşınmazlar ise Maliye Hazinesi adına kaydedilecektir. Her iki kısım taşınmaz malların değerleri ilgili hazineler tarafından belirlenecek, tasfiye edilerek varsa borçları ödenecek kalan kısım sahiplerine verilecektir. Sahiplerine hemen ulaştırılmıyorsa teminat altına alınacaktır.

1915 yılında emvâl-i metruke ile ilgili olarak çıkarılan son hukuki düzenleme 26 Ekim tarihli olup 13 Eylül 1331 Tarihli Kanun-ı Muvakkatin Suver-i İcraiyesini Mübeyyin Nizamname olup, yukarıda bahsedilen Kanun-ı Muvakkatin nasıl uygulanacağını göstermektedir.

Martha Kaçıkyan ve çocukları firari ya da sevk ve iskâna tabi tutulan Ermeniler içindeyse mutlaka Emvâl-i Metruke Komisyonlarının kayıtlarında hak iddia edilen taşınmazların yer alması gerekir. Ancak bu kayıtlara ulaşma imkânı verilmediği için konuyla bir şey söylemek mümkün olmamaktadır.

Konu ile ilgili önemli hususlardan birisi de Lozan Antlaşmasının yürürlüğe girdiği 6 Ağustos 1924 tarihinden itibaren emvâl-i metruke mevzuatının uygulanmayacak olmasıdır. 5 Şubat 1925 tarihli Lozan Antlaşmasının Kabul Edildiği Tarihten Sonra Gitmiş Olanların Taşınmaz Mallarına Müdahale Edilmemesi Hakkındaki Kararnameye göre bu tarihte taşınmazlarının başında olan daha sonra giden kişilerin taşınmazlarına el konulmayacaktır. Gazete haberinde yazan bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla Demirciyan ve annesi Halepe gidişten sonra bir daha taşınmazların bulunduğu Elazığa geri dönmemişlerdir. Dolayısıyla bu Kararnamenin hükümlerinden yararlanmaları da mümkün değildir.

Emvâl-i metruke mevzuatı ile ilgili son iki düzenleme 1928 yılında yapılmıştır. Bunlardan ilki 24 Mayıs 1928 tarihli Mübadil, Gayrimübadil, Muhacir ve Saireye Kanunlarına Tevfikan Tevzi ve Adiyen Tahsis Olunan Gayrimenkul Emvalin Tapuya Raptına Dair Kanundur. Bu kanunla Emvâl-i Metruke düzenlemeleri uyarınca Hazinece el konulan taşınmazların eski sahiplerine iade edilmeyeceği açık bir biçimde ortaya konmuştur. Ayrıca firari ve mütegayyip olmayıp, mallarına yanlışlıkla el konulan kimselerin bunu mahkemede ispatlamaları durumunda sadece bedelinin ödenebileceği, mallarının iade edilmeyeceği hükme bağlanmıştır. 1928 yılındaki ikinci hukuki düzenleme 30 Mayıs 1928 tarihli Emval-i Metruke Hesab-ı Carilerinin Bütçeye İrat Kaydına Dair Kanundur. Bu kanununun 1. maddesiyle 31 Mayıs 1928 sonunda terk edilmiş mallar cari hesaplarının matlup bakiyeleri 1928 mali yılı gelir bütçesinin çeşitli gelirler faslına irat kaydedilmiş ve bundan sonra ortaya çıkacak gelirler hakkında da aynı işlemin yapılacağı belirtilmiştir.

SONUÇ: 1928 yılında yapılan hukuki düzenlemelere göre Martha Kaçıkyan ve Araksi Demirciyan firari ya da sevk ve iskân edilen kişiler kapsamındaysa geride kalan taşınmazlar emvâli metruke statüsünde olup, iadesi mümkün değildir. Taşınmazların tasfiyesinden sonra bedellerini de talep etmedikleri için 1928 yılı bütçesine gelir olarak kaydedilmesi sebebiyle bu bedeli de talep edemezler. Demirciyan röportajında Türkiye'ye geldiği ve avukatlarla görüşüğünü söylemektedir. Ancak bir dava açtığından söz etmemektedir. Muhtemelen kendisine yukarıda ayrıntılı olarak üzerinde durduğumuz

sebeplerle dava açmaması tavsiyesinde bulunulmuştur. Yine de dava açma ihtimalinin tamamen ortadan kalkmadığını söyleyebiliriz. Annesinden kalan taşınmazların emvâl-i metruke mevzuatı kapsamında olmadığı ya da mevzuata tabi olsalar da ilgili hukuki düzenlemelerin mülkiyet hakkını ihlal ettiği iddia edilebilir. Nitekim bu açıdan 30 Mayıs 1928 tarihli Emval-i Metruke Hesab-ı Carilerinin Bütçeye İrat Kaydına Dair Kanun bazı hukuki sorunlar ortaya çıkarabilecek niteliktedir. Ayrıca Kilikya Ermeni Katolikosluğu Davasında Anayasa Mahkemesine yapılan başvuruda da iç hukuk yollarının Emvâl-i Metruke Mevzuatına göre başarı şansı içermeyip, etkisiz olması nedeniyle tüketilmesine gerek olmadığı, Emvâl-i Metruke Mevzuatı çerçevesinde taşınmazın mülkiyetinin iade edilmesinin ve tazminat ödenmesinin olanaklı bulunmadığı, bir dava açılrsa dahi başarıyla sonuçlanmayacağı açık olduğu gerekçesine dayanılmıştır[4]. Her ne kadar gerek AYM gerekse AİHM iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle başvuruları reddetmiş olsa da Demirciyanın Emvâl-i Metruke Mevzuatı çerçevesinde taşınmazın mülkiyetinin iade edilmesinin ve tazminat ödenmesinin olanaklı bulunmadığını ileri sürerek mülkiyet hakkının ihlali gerekçesiyle ilk dereceden başlayarak bir dava süreci başlatma ihtimali vardır. Ancak şimdiye kadar böyle bir girişimde bulunulmaması ve Demirciyanın yaşı dikkate alındığında herhangi bir hukuksal sürece girilmeyeceği, bu durumun sadece propaganda aracı olarak kullanılacağı da düşünülebilir. Nitekim mallarını elde edebilirse yetimler ve yaşlı bakım merkezleri için bağışlayacağını belirtmesi de bunun göstergesidir.

() Prof. Dr. Gül AKYILMAZ, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi Öğretim Üyesi*

[1] Armenuhi Mkhoyan, Descendant of Armenian Genocide survivor seeks to reclaim inherited but lost estate in Turkey, *ArmenPress*, April 24, 2025, <https://armenpress.am/en/article/1218026>

[2] Ayrıntılı bilgi için bkz. Halil Cin ve Gül Akyılmaz, *Türk Hukuk Tarihi*, 17. Basım (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), s. 495 vd.

[3] Emvâl-i Metruke konusunda yapılan hukuki düzenlemelerle ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Gül Akyılmaz, Osmanlı Devletindeki Hukuki Düzenlemeler Çerçevesinde Ermeniler ve Geride Bıraktıkları Mallar (Emvâl-i Metruke), *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Rapor No: 16, Temmuz 2017, s. 16-37, 50-52, <https://avim.org.tr/tr/Rapor-KonferansKitaplari/103/pdf>

[4] Gül Akyılmaz, Kilikya Ermeni Katalikosluğu Davası Çerçevesinde Emvâl-i Metruke Meselesine Bakış, *Uluslararası Suçlar ve Tarih (UST)*, Sayı 20, 2019, s.45, <https://avim.org.tr/public/images/uploads/files/gul%20akyilmaz.pdf>

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: AKYILMAZ, Sevgi Gül. 2026. "ARMENPRESS'TE 24.04.2025 TARİHİNDE YAYINLANAN 'DESCENDANT OF ARMENIAN GENOCIDE SURVIVOR SEEKS TO RECLAIM INHERITED BUT LOST ESTATE IN TURKEY' BAŞLIKLILIKLI HABERLE İLGİLİ HUKUKİ DEĞERLENDİRME - 28.04.2025." *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Blog No.2025 / 6. Nisan 28. Erişim Mayıs 23, 2026. <https://avim.org.tr/Blog/ARMENPRESS-TE-24-04-2025-TARİHİNDE-YAYINLANAN-DESCENDANT-OF-ARMENIAN-GENOCIDE-SURVIVOR-SEEKS-TO-RECLAIM-INHERITED-BUT-LOST-ESTATE-IN-TURKEY-BASLIKLILIKLI-HABERLE-İLGİLİ-HUKUKİ-DEĞERLENDİRME-28-04-2025>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>
